

СТАНОВИЩЕ

От доцент Костадин Бонев Костадинов, за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, научно направление 8.4. Филмово и театрално изкуство на Елица Стефанова

Матеева

Рецензент доц. Костадин Бонев

Кандидат Елица Матеева

Тема:

МАНИФЕСТЪТ „ДОГМА 95“. РЕФЛЕКСИИ КЪМ НАЙ-НОВОТО БЪЛГАРСКО КИНО

Научен ръководител: Проф. Петя Александрова д.н.

I. Кратки биографични данни за кандидата

Елица Матеева е завършила НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, София, специалност Театрознание, през 2006 г. Тя е специализирала театрална режисура в НАТФИЗ при проф. Пламен Марков и теория на театъра в Москва, организирано от Центъра „Гротовски – Томас Ричардс“ – Понтадера, Италия.

Участвала е в семинари по теория на театъра в Португалия и Испания.

Театрален режисьор и драматург.

Филмов модератор в отдел „Изкуство“ в Регионална библиотека Варна.

Художествен ръководител на Филмова школа „Братя Люмиер“ към Център за подкрепа личностното развитие-Общински детски комплекс-Варна.

Автор на три книги за кино: „Между театъра и киното“, „Целият свят е ... кино“, „Европейско кино за нетрадиционалисти-кино режисьорите ЗА дъгата“.

Автор на публикации за кино и театър във в-к „Дневник“, „Kinoto.bg“, «Култура», «Маргиналия», „Litclub.bg“, „Atrvarna.net“, „Litenet.bg“.

II. Цели и задачи на дисертацията

В предложената дисертация Елица Матеева прави успешен опит да анализира последния, за сега, манифест в света на киното, който декларира съпричастността на своите автори и идеолози към възприемането на филмовото изкуство като кауза.

Шумният публичен успех на постулатите на Догма 95 се развива в продължение на десетина години предимно в теоретичните изследвания на филмови критици, жадуващи за промяна. Успехът на датското кино, ако трябва да бъдем точни, се дължи на таланта на неговите автори, без тезите на Догма 95 да бъдат задължителни. В своя труд Елица Матеева изследва Манифеста като двигател в еволюцията на филмовия език и търси неговите проекции извън Дания, колко и малко да са те. Другата плоскост на изследване са същностните характеристики на новите български филми, притежаващи в своята структура елементи на Манифеста, колкото и условно да е това.

Особеност на изследването на Елица Матеева е двойствеността на тълкуването на Манифеста: в една плоскост са тезите и изискванията по отношение на визуалната естетика, в съвсем друга – моралния императив на неговите създатели. Именно тази, втората особеност, е отчетливо близка на някои от българските режисьори, даващи облика на киното ни през 21-вия век.

Заявени са следните **задачи**: да се представят появилите се през ХХ век различни по своята естетика и обществена насока документи, имащи характеристиките на манифест; да се анализира „Догма 95“, да се изследва и опознае творчеството на датски режисьори, обявили се за поддръжници на системата на „Догма 95“ и заснели по един филм в тази стилистика; да се съпостави резултата от конкретния опит, в който организацията на филмовия процес се подчинява дословно на Манифеста със същностните характеристики на избрани български филми.

III. Изследователска теза на дисертационния труд.

В своето изследване Елица Матеева разглежда Догма 95 като интелектуална провокация. Неговите автори и идеолози отхвърлят доминиращите в световното кино /и особено в холивудската продукция/ стратегии в производствения процес и разпространението. Извън техническите изисквания /практически невъзможни за изпълнение/, център на манифеста е авторитета на автора и жанровата изчистеност на продукцията.

Що се отнася до българската продукция в последните 25 години, Елица Матеева съвсем справедливо отбелязва липсата на хранителна среда за развитие на елементите на Догма 95 и ограничаването само до някои елементи, свързани с изображението и звука.

IV. Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от три части: Първата част е въвеждаща и анализира съществуващите преди Догма 95 манифести. Всеки един от тях, независимо дали в неговия патос надделява естетиката, социалното, или политическото, се противопоставя на съществуващия ред и наложеното статукво. Такава е и енергията на датските творци, заявили своите пристрастия в Догма 95.

Същинският инициатор на Догма 95 е Ларс Фон Трир. Склонността му към парадоксалното и към отричането на собствените постижения, което в зависимост от психическото му състояние може да премине в саморазрушителност, е характерно за всичките му филми – преди и след Догма 95. Манифестът е подписан от Томас Винтерберг, Сьорен - Краг Якобсен и Кристиан Левринг. Езикът на Манифеста прелива от самоирония и демонстрира склонност да се възприеме по – скоро като шега.

Както вече споменах, успехът на датското кино от 90-те години до днес, според субективното ми мнение, е плод на изключителния талант на цяла група сценаристи и режисьори, които съумяват да създадат около себе си екипи от елитни филмови специалисти и през годините отглеждат плеяда актьори от световна класа. Догма 95 е част от този, сам по себе си, уникален творчески феномен. Не е случайно, че „Идиотите“ е класиран на 15-то място сред филмите на Ларс Фон Трир. [/https://collider.com/lars-von-trier-movies-ranked/](https://collider.com/lars-von-trier-movies-ranked/)

Българските филми, анализирани в третата глава имат една обща доминанта: отсъствието на обич. Това са филми, които съзнателно загърбват зрителските предпочитания. Изобразителната им система е аскетична и лишена от ярки визуални решения. Тезата на авторката по отношение на анализираните филми: „Въпроси в настоящето и несигурност в бъдещето“.

V. Приносите на дисертационния труд

1. Направен е теоретичен модел на анализ чрез литературни, документални и научни източници.
2. За първи път в българската теория са систематизирани манифестите в киното.

3. Постигната е изчерпателна панорама на важните имена в датското кино от края на 80-те години до наши дни.

4. Изследването анализира мястото и значението на експеримента като дисциплиниращо предизвикателство в кинематографичния процес.

VI. Критични бележки и препоръки

Налице е амбициозен научен труд, който се отличава с аналитична задълбоченост и тези, които звучат съвременно и модерно. Експериментът Догма 95 е изследван обемно и без излишни емоционални залитания. Българската връзка с датския модел, макар и опосредствана и непряка, е опит българското кино да се постави в европейски и световен контекст.

Нямам критически бележки и препоръки.

VII. Заключение

Давам еднозначно положителна оценка на кандидатурата на Елица Матеева за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“ в научно направление 8.4 Филмово и театрално изкуство.

Дата: 29.04.2024 г.

Рецензент:

Доц. Костадин Бонев – български кинорежисьор, преподавател по филмова режисура в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград, гост – преподавател по драматургия на документалното кино в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, носител на национални и международни награди.